

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนา
กรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง
“เขตการทางนครราชสีมาสงค์เคราะห์ ๓” จังหวัดนครพนม

The Developing of The Learning Management by Practice Processes on
Insight Meditation for grade VI of Student in Primary School; Ban Hua
Bung Thung “Nakhon Raechasima Road District III” Nakhon Panom

พระมาวิน กาญจน (โทแก้ว) Phramarvin Kanjano (Thokaew)^๑

ชวาล ศิริวัฒน์ Chaval Siriwath^๒

พระวิเทศพรหมคุณ PhraWidesbrommakun^๓

บทคัดย่อ

การศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนา
กรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง “เขตการทางนครราชสีมาสงค์
เคราะห์ ๓” จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง
การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ๒) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติก่อนเรียนและ
หลังเรียน เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (ทดลอง) กลุ่มตัวอย่าง
ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๓๕ คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สถิติที่ใช้
ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่า t-test dependent
samples โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ
เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของการทำใบงานระหว่างเรียน
เท่ากับ ๔๙.๒๙ ที่มีคะแนนเต็ม ๖๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑๔ และแสดงว่าเป็น $E_1 = ๘๒.๑๔$
และค่าประสิทธิผลหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน
โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ
ปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ ๒๔.๐๓ จากคะแนน
เต็ม ๓๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๑๐ แสดงว่าเป็น $E_2 = ๘๐.๑๐$

^๑สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. นักเรียนที่เรียนด้วยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การพัฒนาการจัดการเรียนรู้, กระบวนการปฏิบัติ, วิปัสสนากรรมฐาน

Abstract

The research's objectives entitled "The Developing of the Learning Management by Practice Processes on the Insight Meditation for Grade VI of Student in Primary School; Ban Hua Bung Thung, Nakho Ratchasima Road District III, Nokhon Panom were 1) to develop the learning management by the practice processes on the insight meditation, 2) to compare it before and after learning on the meditation practice. This is the action based research. The samples were the students with the grade VI around 35 persons by selecting the special purpose. Its instruments were the plan in the learning management, the practical action and the achievement test. The used statistics were the percentage, the average, the standard deviation and the t-test dependent samples by utilizing the statistical software in this work.

Findings were as follows:

1. The student have the learning acted by the processes and the practice on the insight meditation, because the work-sheets scores had been contemplated by the score average during the learning in the class at 49.29 level from the full marks as the 60 marks. When these marks were calculated as the 82.14 percent, it was shown that E_1 was equal to 82.14 and the effective value after learning this lesson was found that the students have the learning action by the practical processes in the achievement at 24.03 level of the score average from the full thirty marks. It was 80.10 percent, so the E_2 was equal to 80.10.

2. The students have learned in this lesson, so they have the practical learning achievement after the learning at the higher level than before learning. It was the statistical significance at 0.05 relating to the required hypothesis.

Keywords: The Developing of The Learning Management, Practice Processes, Insight Meditation

บทนำ

การปฏิบัติวิปัสสนาเป็นการฝึกจิตหรือสมาธิที่ทำให้เกิดความสงบเป็นการอบรมจิตใจให้มีค่าสูง เห็นตามสภาพความเป็นจริง ผู้ฝึกสมาธิจะได้รับผลดีต่อสติปัญญา รู้เท่าทันอารมณ์ อันเป็นตัวที่ส่งผลประโยชน์ในการทำงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากการฝึกวิปัสสนาช่วยเพิ่มคุณภาพในการคิดรู้จักใช้สติปัญญากลับกรองแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรอบครอบ และมีความรู้ลึกซึ้งคิดในการทำความคิด ละเว้นความชั่ว จึงกล่าวได้ว่า วิปัสสนามีผลดีต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ (พระศรีวิสุทธิกวี, ๒๕๔๘ : ๑๐)

หลวงพ่อบุญทาสภิกขุ ได้บรรยายว่า ศิลปสมาธิ ปัญญา เป็นองค์ประกอบที่เป็นไปต่อเนื่องอาศัยกันโดยตลอดแยกจากกันไม่ได้ และจะผลักดันกันไปโดยจะตั้งต้นที่ใดก็ได้ เช่น มีปัญญาจะทำให้เรารู้จักรักษาศีล ทำให้มีสมาธิง่าย มีสมาธิก็จะทำให้มีปัญญาสูงขึ้น ปัญญาที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ศิลปบริสุทธิ์ขึ้นเป็นวงจรเช่นนี้ (พุทธทาสภิกขุ, ๒๕๕๔ : ๒๐๙) แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาที่ใช้ขบวนการฝึกวิปัสสนากรรมฐานจะทำให้ผู้ที่กระทำอยู่มีปัญญาหลักหนีจากอบายมุข มีความนึกคิดเรียนรู้ได้เร็ว ไม่มัวแต่ไปคิดเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนตั้งใจจดจ่อกับการสอนของครูในรายวิชานั้นๆ ทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้มากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึก เพราะในสังคมแต่ละที่ล้วนมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งเหตุการณ์เหล่านั้นเองที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนออกไปรวมไปถึงสิ่งยั่วยุต่างๆ ที่ทำให้เด็กขาดสมาธิในการเรียนและเด็กไม่สามารถพัฒนาอย่างเต็มกำลัง

ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์เข้ากับวิธีการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากขึ้นในส่วนประกอบและวิธีการต่างๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของการเรียน

ดังที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกได้ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือ หลักการทำสมาธิเบื้องต้นว่า สมาธินั้นมิใช่เป็นข้อปฏิบัติในทางศาสนาเท่านั้น แต่การทำสมาธิ หรือการบริหารจิตเป็นข้อพึงปฏิบัติของคนทั่วไปด้วย เพราะผู้มีสมาธิย่อมเกิดปัญญาสามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ดี การทำสมาธิ (พระมหาประสงค์ สงนอก, ๒๕๕๓:๒) คือ ตั้งใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยกาย และใจประกอบกันให้สำเร็จ เช่น การอ่านหนังสือต้องใช้สายตาอ่านตัวหนังสือ และใจจะต้องตั้งมั่นในเรื่องที่จะอ่านนั้น จึงจะเกิดปัญญา คือ ความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน การทำสมาธิต้องมีการฝึกหัดเหมือนการออกกำลังกาย ต้องออกกำลังกายอยู่เสมอร่างกายจึงจะแข็งแรงและสามารถออกกำลังกายได้มากขึ้น การฝึกสมาธิเบื้องต้น มีหลายวิธีตามความถนัดของแต่ละคน เช่น การนับเลขในใจ การกำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออก การตั้งใจเพ่งเล็งไปที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การตั้งใจมั่น หรือการสวดมนต์

กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้เรียน เข้าใจเห็นตามความเป็นจริง มีเหตุและผลตามคำสอนที่ชัดเจน การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนกระทำหรือปฏิบัติภารกิจสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดทักษะ คือ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และสามารถปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติหรือจนเกิดความ

ถูกต้องและชำนาญที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถเกี่ยวกับการปฏิบัติ วิปัสสนากรรม มีทักษะการทำงาน ทักษะการจัดการ สามารถนำหลักปฏิบัติมาปรับใช้ในชีวิต ของผู้เรียนได้ และใช้ในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม คุ่มค่า และมีศีลธรรม คุณธรรม สร้าง และพัฒนาวิธีการฝึกใหม่เพื่อให้เหมาะกับทุกๆ กลุ่มสามารถทำงาน เป็นหมู่คณะ มีนิสัยรักการทำงาน เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่องาน ตลอดจนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และมี ค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน (พระมหาประสงค์ สงนอก, ๒๕๕๓ : ๒)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ จากเดิมให้มีความเข้าใจ ลึกซึ้งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ดังกล่าว โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และนำ หลักกระบวนการปฏิบัติ อีกทั้งเป็นการพัฒนา แนวทางการจัดการเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน และปลูกฝังหลักการปฏิบัติ ทางพระพุทธศาสนาให้เกิดกับเยาวชน เพื่อการ นำไปปรับใช้ในชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วย กระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง “เขตการทาง นครราชสีมาสงค์เคราะห์ ๓” จังหวัดนครพนม

๒. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนด้านการปฏิบัติก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง

“เขตการทางนครราชสีมาสงค์เคราะห์ ๓” จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design (Fitz-Gibbon, 1987 : 113). ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ดังนี้

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๑) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลัง ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้าน หัวบึงทุ่ง “เขตการทางนครราชสีมาสงค์เคราะห์ ๓” ตำบลธาตุพนมเหนือ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ มี ๔ ห้องเรียน จำนวน ๑๓๒ คน ๒) กลุ่ม ตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/ ๒ จำนวน ๓๕ คน โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง “เขต การทางนครราชสีมาสงค์เคราะห์ ๓” ตำบลธาตุ พนมเหนือ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ภาค เรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ ซึ่งได้จากการ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นห้อง ที่ผู้วิจัยดำเนินการสอน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น แบ่ง ออกเป็น ๒ ข้อ ดังนี้

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ ปฏิบัติ รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส. ๑๖๑๐๑ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๖ แผน

๒) เครื่องมือรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยกระบวนการ

ปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง “เขตการทางนครราชสีมา สงค์เคราะห์ ๓” จังหวัดนครพนม ซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นแบบปรนัย ก ข ค ง จำนวน ๓๐ ข้อ

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) วิเคราะห์การการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหัวบึงทุ่ง โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้านและโดยรวม เสนอในรูปแบบตาราง

๒) กรอกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านปฏิบัติของนักเรียนลงในโปรแกรมซึ่งวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติหาค่า $t - test$

สรุปผลการวิจัย

๑. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่พัฒนาขึ้นซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อกระตุ้น ความจำ ความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนสามารถปฏิบัติเอง และแนะนำผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการปฏิบัติเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทางด้านทักษะ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน และผู้วิจัยได้เพิ่มส่วนสรุปในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบของการจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หลังจากผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในการเรียนมากขึ้นสามารถดำเนินกิจกรรมจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนของกระบวนการปฏิบัติ เพราะผู้เรียนได้

ลงมือปฏิบัติเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการตามขั้นตอนดังกล่าวของการจัดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนในการทำใบงานระหว่างเรียนเท่ากับ ๘๙.๒๙ ที่มีคะแนนเต็ม ๖๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑๔ แสดงว่า คือ $E_1 = ๘๒.๑๔$ และค่าประสิทธิภาพหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ ๒๔.๐๓ จากคะแนนเต็ม ๓๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๑๐ แสดงว่า $E_2 = ๘๐.๑๐$

๒. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อลงสู่ภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยลงมือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติดังกล่าว ผู้วิจัยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกันระหว่างคะแนน ๒ กลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ซึ่งคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

หลังจากผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มมากขึ้นมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติสามารถพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวได้ เนื่องด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นทั่วไปที่สามารถเรียนรู้ทางด้านทฤษฎีหรือในตำราได้

กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มุ่งให้ผู้เรียนลงมือทำหรือปฏิบัติงานจนเกิดทักษะ คือ ความชำนาญ คล่องแคล่วหรือปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติ ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเรื่องดังกล่าว ซึ่งอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้นความจำ ความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนสามารถปฏิบัติเอง และแนะนำผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการปฏิบัติเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทางด้านทักษะ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอนและผู้วิจัยได้เพิ่มส่วนสรุปในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบของการจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ (๒๕๔๙ : ๕๘) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือทำ วิธีการเรียนรู้ยังเป็นขั้นตอน หรือเป็นกระบวนการ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผู้สอนเป็นผู้กำกับควบคุม ให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติ ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ในดำรงชีวิตได้ ซึ่งการ

เรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนอยู่ ๔ ขั้นตอน อันได้แก่ ขั้นสังเกต ขั้นทำตามแบบ ขั้นทำเองโดยไม่มีแบบ และขั้นฝึกทำงานชำนาญหรือขั้นสรุป เป็นต้น ซึ่งเป็นขั้นตอนหลักในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความชำนาญในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับสนอง อินละคร (๒๕๔๔ : ๖๓) ที่ได้เสนอกระบวนการปฏิบัติไว้ว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนลงมือทำหรือปฏิบัติชิ้นงานจนเกิดทักษะ มีความชำนาญ คล่องแคล่วหรือปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติ ซึ่งมีกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้ ๑) สังเกต-รับรู้ ให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างจนเกิดความเข้าใจ ๒) ทำตามแบบ ทำตามตัวอย่างที่แสดงให้เห็น ๓) ทำเองโดยไม่มีแบบให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบด้วยตนเอง ๔) ฝึกให้ชำนาญ ให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญทำได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งอาจเป็นงานเดิมหรืองานที่คิดขึ้นใหม่

หลังจากผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในการเรียนมากขึ้นสามารถดำเนินกิจกรรมจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนของกระบวนการปฏิบัติ เพราะผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง ครูหรือผู้วิจัยเป็นเพียงผู้แนะนำในบางขั้นตอนเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการตามขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติในเรื่องของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนจากการทำใบงานระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑๔ แสดงว่าเป็น $E_1 = ๘๒.๑๔$ และค่าประสิทธิภาพหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้ผลสัมฤทธิ์

หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ ๘๐.๑๐ แสดงว่า $E_2 = ๘๐.๑๐$ ซึ่ง E_1 คือคะแนนที่ได้จากใบงาน หรือคะแนนข้อสอบระหว่างเรียน และ E_2 คือคะแนนข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยค่าทั้งสองจะต้องไม่หากันเกิน ๒.๕๐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชวลิต ชูกำแหง (๒๕๕๓ : ๙๗) ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เป็นค่าที่บ่งบอกว่าการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ภายในกิจกรรมที่กำหนดให้โดยมีการเก็บข้อมูลของผลการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการและความงอกงามของผู้เรียนได้โดยทั่วไปและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เป็นค่าที่บ่งบอกว่าการจัดการเรียนรู้นั้นส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลได้หรือไม่ ซึ่งคำนวณจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ทดสอบหลังเรียน) ของผู้เรียนทุกคน การหาค่าประสิทธิภาพจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ เพื่อใช้ในการพิจารณาโดยเกณฑ์ดังกล่าวนิยมใช้หลักการเรียนแบบรอบรู้ คือ ตั้งเกณฑ์ไว้ที่ร้อยละ ๘๐ และยอมรับความผิดพลาดได้ไม่เกินร้อยละ ๒.๕ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประสงค์ สงนอก (๒๕๕๓) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบเบญจชั้น เรื่องการบริหารจิต และเจริญปัญญา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ผลการวิจัยพบว่า แผนการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบเบญจชั้น เรื่อง การบริหารจิตและเจริญปัญญา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ ๘๑.๓๓/๘๓.๙๐ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปฐมพงษ์ พิษสงฆ์ (๒๕๕๓) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ผลการวิจัย พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นมีสิทธิภาพ เท่ากับ ๘๑.๑๗/๘๗.๒๙ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ที่ตั้งไว้

๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ พบว่า หลังจากนักเรียนได้เข้าร่วมโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ เมื่อนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกันระหว่างคะแนน ๒ กลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ซึ่งคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสามารถพัฒนาความรู้ในเรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ เนื่องจากการที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนทางด้านความรู้ ความจำ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของผู้เรียนในการจดจำ และด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมพร เชื้อพันธ์ (๒๕๔๗ : ๕๓) ที่ได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็นความสามารถ ความสำเร็จและสมรรถภาพด้านต่างๆ ของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนการฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปฐมพงษ์ พิษสงฆ์ (๒๕๕๓) ได้ทำการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อสร้างความรู้แจ้งเห็นตามความเป็นจริง สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๑ : ๓๗๓) ได้อธิบายคำว่า วิปัสสนา คือ ความเห็นแจ้ง คือ เห็นตรงตามความเป็นจริงของสภาวธรรมปัญญาที่เห็นไตรลักษณ์อันให้ถอนความหลงผิดรู้ผิดในสังขารเสียได้ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งรู้ชัดสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น

ในการจัดการเรียนรู้เรื่องดังกล่าวให้ผู้เรียนเข้าใจในส่วนนั้นจึงยาก เนื่องด้วยความยากในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้เรื่องดังกล่าว ด้วยกระบวนการเรียนรู้สมัยใหม่ คือ กระบวนการปฏิบัติที่มีขั้นตอนในการศึกษาอย่างชัดเจน และน่าสนใจ และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งเป็นหลักสำคัญ ในการพัฒนาการเรียนรู้อิงกระบวนการปฏิบัติวิปัสสนาดังกล่าว และให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรแกนกลางซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิคม ชมพูหลง (๒๕๔๕ : ๑๘๐) ที่ได้กล่าวถึงแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นแผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติ การสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่าง และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ออกมาได้

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอในการนำไปใช้

๑) จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการปฏิบัติสามารถพัฒนาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของนักเรียนได้จึงส่งเสริมให้ครูนำกระบวนการปฏิบัติไปใช้พัฒนาการตามขั้นตอนของกระบวนการได้

๒) ครูที่ใช้กระบวนการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานควรศึกษาและฝึกกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้และหลักปฏิบัติ ที่ใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติ ให้เกิดความชำนาญเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรมและเพื่อนำไปพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป

๓) ควรมีการวัดและประเมินผลของนักเรียนตามสภาพความเป็นจริง เพื่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อผู้เรียนสืบต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาอื่น เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทย เป็นต้น

๒) ควรมีการติดตามผลระยะยาว หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว เพื่อดูว่าความเข้าใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาไปแล้วยังคงอยู่กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- ชวลิต ชูกำแหง. (๒๕๕๓). การวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิคม ชมพูหลง. (๒๕๕๕). วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ปฐมพงษ์ พิษสงฆ์. (๒๕๕๓). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาประสงค์ สงนอก. (๒๕๕๓). การพัฒนาแผนการเรียนรู้ โดยวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ เรื่อง การบริหารจัดการ และเจริญปัญญา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระศรีวิสุทธิกวี. (๒๕๕๘). การพัฒนาจิต. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๕๔). จิตภาวนาเพื่อพัฒนาสมาธิ. กรุงเทพมหานคร :ธรรมสภา.
- สนอง อินละคร. (๒๕๕๔). เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สมพร เชื้อพันธ์. (๒๕๕๗). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุวิทย์ มูลคำ. (๒๕๕๙). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. กรุงเทพมหานคร : อี เค บั๊คส์.
- Fitz-Gibbon. carol Taylor. Lyons Morris and Lynn. ji.auth. (1987). How to design a program evaluation. Newbury Park : Sagh.